

Provinciale Staten van Utrecht
T.a.v. de commissiegriffier RGW
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Bosch en Duin, 11 juli 2016

Betreft: Zienswijze op ontwerp PRS 2013-2028 en -Verordening 2013 (herijking 2016)

1. Inleiding

In deze eerste herijking van de PRS en PRV 2013-2028 zou het, aldus de bekendmaking van de provincie, "veelal gaan om verduidelijkingen, aanpassingen aan andere beleidsdocumenten, gewijzigd Rijksbeleid, updates van programma's e.d." Voorts zouden er enkele grotere (beleids)wijzigingen zijn opgenomen over experimenteerruimte, duurzame energie, kernrandzones, detailhandel, landbouw en de opbouw van de PRV.

Aan het feit dat in deze herijking ook de nieuwe grenzen van rode contour en NNN zijn opgenomen wordt minimaal aandacht besteed, terwijl dit toch grote gevolgen heeft op het ruimtelijk beleid van de provincie en gemeenten.

Dat Bosch en Duin praktisch geheel binnen de rode contouren wordt gebracht blijkt nergens uit de tekst. Slechts bij raadpleging van kaart 7 Wonen en Werken blijkt dat dit het geval is.

Wij achten de wijze waarop - alsmede het feit dat – de rode contouren nu op Bosch en Duin van toepassing worden verklaard onbegrijpelijk en onjuist.

2. Het ontwerp PRS 2013-2028 (herijking 2016)

In het ontwerp wordt veel aandacht besteed - en daarmee veel waarde gehecht - aan de landschappelijke waarden van de Utrechtse Heuvelrug. Onder de kernkwaliteiten die de provincie wil behouden staat bovenaan de robuuste inhoud. In de toelichting staat *"Het dominante voorkomen van bos geeft de Utrechtse Heuvelrug een bosdeken. Deze heeft een afwisseling in zich met heide, vennen en stuifzand, waardoor de Utrechtse Heuvelrug een centraal robuust element is voor het natuurnetwerk in de provincie Utrecht"* en *"Open plekken op de Utrechtse Heuvelrug zijn aan het bos gerelateerd en niet aan de wegen (die de Heuvelrug doorsnijden)."*

Onder hoofdstuk 5.4 Natuur is vermeld dat de provincie Utrecht, onder meer door de variatie in ondergrond, een diverse natuur heeft met hoge biodiversiteit.

Verstedelijking wordt met zoveel woorden genoemd als een van de oorzaken waardoor deze biodiversiteit onder druk staat.

Ook de gebiedsbescherming door middel van Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS geheten) krijgt ruime aandacht in het ontwerp. Zo valt te lezen dat de

provincie het NNN wil behouden en verder ontwikkelen en er voor zorgt dat er zich geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voordoen die een significant negatief hebben op de wezenlijke waarden en kenmerken van 'ons' NNN.

3. EHS / NNN

Het is dan ook bedenkelijk om in het ontwerp te lezen dat 'in beperkte mate', naast aanpassing vanwege nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, met behulp van een aantal criteria, de grenzen zijn aangepast om te komen 'tot een goede en verklaarbare begrenzing van het NNN'. Welke van de genoemde criteria van toepassing zou(den) zijn op Bosch en Duin is volstrekt onduidelijk .

Bosch en Duin vervult een belangrijke functie in het NNN. In dit verband wijzen wij op de Structuurvisie Zeist 2020, waarin Bosch en Duin als volgt wordt omschreven:
"Karakteristiek in dit gebied zijn omvangrijke, onbebouwde, veelal bosrijke terreinen. Ze liggen verspreid en zijn vanuit landschappelijk oogpunt waardevol. De terreinen dienen als 'stepping stones' voor de EHS".

Deze *stepping stones* vormen geen aaneengesloten gebied en zijn in isolement niet geschikt om de ecologische verbindingen tot stand te brengen. Daarvoor liggen zij te ver uit elkaar en zijn zij te verschillend in omvang. De natuur tussen de *stepping stones* speelt hierbij een cruciale rol. Om van effectieve ecologische verbindingzones te kunnen spreken is het noodzakelijk de natuur tussen de *stepping stones* te borgen.

Helaas zijn in de PRS/PRV 2013-2028 (delen van) Bosch en Duin uit de EHS gehaald. In de reactie van de gemeente Zeist d.d. 11 oktober 2011 op het Voorontwerp PRS is terecht opgemerkt dat dit NIET strookt met de Structuurvisie Zeist 2020, die in samenspraak met alle 'stakeholders' is opgesteld. Nota bene de eerste (!) keuze van de Structuurvisie Zeist 2020 luidt: *"Groen versterken – Gemeente Zeist kiest ervoor de natuur en het landschap te verbeteren. Daarbij is vooral aandacht voor zwakke schakels van de EHS. Deze zwakke punten zitten bij Den Dolder, Bosch en Duin, ...etc."*

De gemeente voegt hieraan toe dat het (grotendeels) opheffen van de EHS in Bosch en Duin ook in strijd is met datgene wat in het project Hart van de Heuvelrug is vastgelegd.

Blijkbaar is de provincie gevoelig geweest voor deze reactie van de gemeente, aangezien in de PRS/PRV voor het gebied Bosch en Duin een ander kaartbeeld is opgenomen. Echter, de EHS is wel degelijk vervallen in de zuidelijke helft van Bosch en Duin. Een deugdelijke motivering van de gemeente ontbreekt in haar zienswijze op het ontwerp PRS/PRV d.d. 24 april 2012 waarin zij zegt dat dit laatste recht doet aan dit gebied, dat zij omschrijft als 'villa-bebouwing met een duidelijk groen karakter'. Voor zolang een dergelijke motivering ontbreekt is bepalend wat over Bosch en Duin in de uitvoering van de Structuurvisie Zeist 2020 als eerste maatregel wordt genoemd: "EHS versterken". Dit strookt dus geenszins met het verwijderen van (delen van) Bosch en Duin uit de EHS, integendeel. Ook de provincie heeft haar besluit in deze niet gemotiveerd.

Het Akkoord van Utrecht, afgesloten op 9 juni 2011, voorzagt in een herijking van de EHS in de provincie Utrecht. Nadere bestudering van de hierbij overeengekomen

kaart wijst uit dat de EHS in Bosch en Duin toen niet is gewijzigd. Op deze kaart is duidelijk waarneembaar dat Bosch en Duin zijn functie als (stelsel van) verbindingszones behield. De provincie Utrecht is een van de partijen bij dit akkoord. Niet valt in te zien hoe de provincie zich jegens zijn partners – waaronder Het Utrechts Landschap, Staatsbosbeheer en Natuur en Milieufederatie Utrecht - zou kunnen onttrekken aan deze invulling aan het akkoord EHS door (delen van) Bosch en Duin alsnog uit de EHS te halen. Iedere motivering hiervoor ontbreekt.

Zoals gesteld in onze Zienswijze op het ontwerp PRS/PRV 2013-2018 d.d. 14 mei 2012 achtten wij de zware ingreep van de provincie waarbij (delen van) Bosch en Duin uit de EHS werden gehaald onbegrijpelijk, onjuist en ontbloot van iedere deugdelijke motivering. Het 'nee, tenzij' regime dat geldt voor de EHS voorkomt dat er in de daarvoor bestemde gebieden lichtzinnig met de natuur wordt omgegaan en dat er een zware toets geldt voor nieuwe ontwikkelingen. Op deze wijze wordt gegarandeerd dat het ruimtelijke plan van de EHS slechts bij uitzondering tot een (significante) aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS kan leiden, namelijk alleen indien aan een aantal zware voorwaarden wordt voldaan. Deze waarborgen komen te vervallen indien en zodra de EHS status wordt opgeofferd voor die van de groene contour. Deze zijn, aldus artikel 1.1 van de PRV, wel van belang voor het functioneren van de EHS, maar vallen daar niet onder. Volgens dit artikel is op de groene contour nadrukkelijk het 'nee-tenzij' regime niet van toepassing. De conclusie luidde dan ook dat alles moest worden gedaan om de EHS in stand te houden en zo mogelijk uit te breiden, niet om deze – nog verder - terug te dringen. En dit laatste zeker niet in Bosch en Duin dat, het zij nog eens herhaald, een belangrijke functie vervult in de verbinding van de EHS op de Utrechtse Heuvelrug.

4. Waartoe dienen rode contouren?

In het onderhavige ontwerp worden rode contouren omschreven als instrument waarmee de provincie stedelijk gebied begrenst. Verstedelijking moet in principe binnen deze contour plaatsvinden.

Uit deze definitie volgt dat dit instrument een dubbel, in dit geval hybride, doel dient. Enerzijds wil de provincie hiermee landelijk gebied beschermen tegen de oprukkende verstedelijking, anderzijds wordt wat binnen rode contouren ligt aangewezen als de plek voor de concentratie van nieuwbouw.

Alleen al hieruit blijkt dat rode contouren voor Bosch en Duin geen adequaat instrument is. Allereerst tast Bosch en Duin op geen enkele negatieve wijze de kwaliteit van het omringende gebied aan. Door zijn groene karakter beïnvloedt Bosch en Duin de kwaliteit van zijn omgeving juist op positieve wijze! Voorts is Bosch en Duin voor de concentratie van bouwactiviteiten ongeschikt. Intensieve nieuwbouw kan hier onmogelijk plaatsvinden zonder het bestaande groene karakter significant aan te tasten.

Door Bosch en Duin binnen de rode contouren te brengen wordt in feite een heel ander doel bereikt, namelijk het 'bouwrijp' maken van de buurt. Hiermee worden de rode contouren als instrument in casu op een heel andere wijze ingezet dan vermeld in het onderhavige ontwerp. Hiervoor ontbreekt bovendien elke motivering.

5. Geen verstedelijking van Bosch en Duin

In hoofdstuk 6.1 Algemene Beleidslijn Verstedelijking wordt aangegeven dat de provincie zich primair richt op de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaande stedelijk gebied (onderstreping door schrijver dezes) en dat op deze manier het landelijk gebied gevrijwaard blijft van onnodige ruimteclaims.

Concreet hanteert de provincie de volgende voorkeursvolgorde voor stedelijke ontwikkelingen:

- eerst de mogelijkheden van herstructurering of transformatie;
- dan de mogelijkheden in de nabijheid van halten en knopen van het OV-netwerk;
- dan de overige mogelijkheden in het stedelijk gebied (binnen de rode contouren);
- en als laatste uitbreiding.

Niet valt in te zien waarom Bosch en Duin, waarvan een deel 4 jaar geleden uit de EHS is gehaald, nu verder wordt aangetast door het binnen de rode contouren te brengen. Immers, de provincie maakt (“al geruime tijd”) in haar ruimtelijk beleid gebruik van rode contouren als begrenzing van het stedelijk gebied. Het zou bijdragen aan het handhaven van de kwaliteit van het landelijk gebied. Door rode contouren om Bosch en Duin te trekken wordt echter geen enkel stedelijk gebied begrenst en het omliggend landelijk gebied op geen enkele wijze gehandhaafd. Bij het bepalen van de rode contouren zouden 5 uitgangspunten worden gehanteerd. Geen van deze uitgangspunten is van toepassing op Bosch en Duin: er is namelijk geen sprake van

- een ‘kern’ (uitgangspunt 1);
- een uitbreiding in het kader van een programma voor wonen en werken (uitgangspunt 2); of
- een uitbreidingslocatie waarover al een ontwerp-planologisch besluit is genomen (uitgangspunt 3).

Integendeel, door Bosch en Duin binnen de rode contouren te brengen wordt in feite een heel ander doel bereikt. Hierdoor wordt de mogelijkheid van verdere verkaveling en dus meer nieuwbouw onontkoombaar.

6. Het effect van kernrandzones

Kernrandzone wordt gedefinieerd als de zone in het landelijk gebied rondom een bebouwingkern. Elke kern heeft een kleinere of grotere kernrandzone die (...) bedoeld is voor, naast het huidige meest agrarische gebruik, stadsrandactiviteiten / -ontwikkelingen.

Kernrandzones vergroten dus de schadelijke gevolgen van de beoogde rode contour voor Bosch en Duin. Immers, zij zijn o.a. bedoeld voor stadsontwikkeling en vormen op deze wijze een verdere bedreiging voor het groene karakter van Bosch en Duin indien deze buurt daadwerkelijk binnen de rode contouren zou worden gebracht. In artikel 4.8 PRV en de toelichting daarop is met zoveel woorden opgenomen dat in kernrandzones woningbouw mogelijk is, variërend van een incidentele woning, clustering van ruimte voor ruimte woningen tot een klein woonbuurtje of woonwijkje (‘kleinschalige woningbouw’). Ook zou hier uitplaatsing kunnen worden gerealiseerd van stedelijke functies zoals een benzinestations, sportveld, brandweerkazerne of een bedrijf met uitbreidingsplannen. Doel van de uitplaatsing is de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied.

Hiermee wordt de deur open gezet om de rode contouren – weliswaar in bepaalde zin – op te rekken. Hiermee wordt geweld gedaan aan het instrument waarmee de provincie het stedelijk gebied begrenst.

Dat het effect van kernrandzones op Bosch en Duin, indien dit komt te liggen binnen de rode contouren, desastreus kan uitpakken voor het handhaven – laat staan versterken – van haar groene karakter, mag hiermee duidelijk zijn.

7. Conclusie

Het groene karakter van Bosch en Duin wordt op twee manieren bedreigt. Allereerst en vooral door het binnen de rode contouren te brengen. Dit instrument is per definitie ongeschikt voor Bosch en Duin omdat hier op geen enkele manier sprake is van een noodzakelijke begrenzing om de kwaliteit van het omliggende gebied te waarborgen. Voorts wordt door het toepasbaar verklaren van rode contouren de deur wagenwijd opengezet voor nieuwbouw binnen Bosch en Duin, hetgeen het huidige karakter van de buurt onomkeerbaar zal aantasten.

Deze negatieve ontwikkelingen worden door de mogelijkheden van kernrandzones alleen maar waarschijnlijker.

Het instrument van rode contouren wordt hier in werkelijkheid oneigenlijk ingezet. Hierdoor wordt de deur voor nieuwbouw in Bosch en Duin voor eens en voor altijd wijd open gezet.

Wij achten zowel het feit dat in deze herijking de rode contouren op Bosch en Duin worden toegepast, alsook de verholde wijze waarop dit in het ontwerp (te weten alleen in één van de kaarten) wordt gepresenteerd, onjuist. Wij verzoeken dan ook de rode contouren niet op Bosch en Duin van toepassing te verklaren. Immers, de verantwoordelijkheid voor de afstemming van verstedelijking en groene ruimte op regionale schaal ligt (ook) bij de provincie, aldus het onderhavige ontwerp (blz. 31). Wij doen dan ook een beroep op uw verantwoordelijkheid(sgevoel) om uiterst voorzichtig om te gaan met het huidige groene karakter van Bosch en Duin en de voorgenomen rode contouren voor wat betreft Bosch en Duin te schrappen.

Hoogachtend,
Namens de Vereniging Bosch en Duin en Omstreken

J.M. Voorberg

Tenslotte valt het op dat men zo maar bepaalde rode contouren op de kaarten heeft gewijzigd, dus zonder daar uitgebreid in de toelichtende teksten op in te gaan, dus ook zonder nadere onderbouwing. Juist gezien de ongewenste effecten die dat met zich mee kan brengen, zoals een verdergaande verstedelijking, was het goed geweest als daar dan in de 'Herijking 2016' ook echt expliciet op was ingegaan, evenals eventuele wijzigingen in het NNN, zodat niet alleen (voor derden) duidelijk is waar die wijzigingen hebben plaatsgevonden, maar ook waarom. Dan kan daar desgewenst ook een reactie op worden gegeven.

Wonen

Zoals ook onder het Hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' reeds aangegeven is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. opgevallen dat men bepaalde rode contouren zomaar heeft gewijzigd, zoals binnen de gemeente Zeist. Daarop wordt je nu feitelijk alleen geattendeerd na een uitvoerige bestudering van de bij de 'Herijking 2016' gevoegde kaarten. In die zin zou het goed zijn als daar in de 'Herijking 2016' dus expliciet aandacht was gegeven waar dan wijzigingen zijn aangebracht, evenals wat daarvoor dan de nadere motivatie is, zodat derden daar ook op kunnen reageren. Hieronder zal daar onder het hoofdje: 'Regionale uitwerking' wat betreft de wijzigingen die dienaangaande met name binnen de gemeente Zeist zijn doorgevoerd nog nader worden teruggekomen.

Wat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. in deze nog het meest heeft verbaasd is dat voor Bosch en Duin een uitbreiding van de rode contour heeft plaatsgevonden. Zoals de provincie bekend maakte dit gebied tot voor kort nog in zijn geheel deel uit van de EHS/NNN en weliswaar is dat in het kader van de 'PRS/PRV 2013-2028' teruggebracht tot een aantal zogenaamde 'stepping stones' (zie in deze ook de kaart 6: 'Natuur'), maar waarom dit toch voornamelijk groene gebied nu in een keer binnen de rode contour is geplaatst blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch geheel onduidelijk. Juist ook willen de betreffende 'Stepping stones' goed kunnen blijven functioneren, dan zou juist ook de rest van het gebied gewoon groen moeten blijven (zie in deze overigens ook de: 'Structuurvisie gemeente Zeist (Zeist, 2011)' en dan in het bijzonder de daarin opgenomen 'Structuurvisiekaart'). In ieder geval zal het duidelijk zijn, ook gezien de hier gelukkig nog steeds aanwezige groene kwaliteiten, dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening is dat dit gebied gewoon bij het landelijke gebied dient te blijven behoren. Het gebied draagt immers niet voor niets de naam: 'Bosch en Duin' en het zou goed zijn dat dus ook zo te houden.

Verder heeft het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ook verbaasd dat men zomaar ook de WA-Hoeve binnen de 'rode contour' heeft gebracht en dan tegelijkertijd de bouwopgave voor Zeist heeft verhoogd van 2200 naar 2400 woningen. Dit gebied maakt feitelijk nog steeds volgens alle kaarten deel uit van de EHS en dan kan het toch niet zo zijn dat het daar in een keer zonder een nadere 'EHS-toets' tal van stedelijke ontwikkelingen wordt mogelijk gemaakt. Natuurlijk maakt het gebied al langer deel uit van het programma 'Hart van de Heuvelrug', maar feitelijk heeft de gemeente Zeist, althans het College, zich tegen de ontwikkeling van het zogenaamde Vierde Kwadrant uitgesproken, althans voor de vorige (en ook huidige) raadsperiode. Nu is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bekend dat hier ook het proces om te komen tot een gebiedsvisie loopt, maar daarbij is er nog in het geheel geen consent, laat staan consensus, of er hier wel woningbouw zou moeten komen en zo, ja hoeveel dan en waar. Door hier nu al op vooruit te lopen doorkruist de provincie dus niet alleen het lopende gebiedsproces, maar heeft dat feitelijk ook directe gevolgen voor de hier aanwezige waarden van natuur (zie o.a. ook: 'Ontsnipperingsvisie Utrechtse Heuvelrug (Ecologisch adviesbureau Van den Bijtel, 2009)¹'), evenals waarden van landschap en cultuurhistorie (zie ook de gemeentelijke 'Monumentenlijst'). Daarnaast is het dan natuurlijk de vraag hoe men het verlies aan natuur dat met gegeven ontwikkeling gepaard gaat hier dan wil compenseren, ook al aangezien Dennendal waarschijnlijk zijn rode bestemming zal behouden (zie ook het 'Voorontwerp-bestemmingsplan Dennendal' dat thans eveneens ter inzage is gelegd'), evenals er ook vooralsnog geen vooruitzicht is dat het 'Kamp van Zeist' op korte termijn vrij zal komen om aan de natuur terug te geven.

¹ Zo moet o.a. de groene ruimte die nu tussen de bebouwing van de WA-Hoeve en Den Dolder aanwezig is en die nu dus binnen de 'rode contour' is geplaatst van belang worden geacht als ecologische verbinding tussen het op het terrein van de WA-Hoeve aan de zijde van de Dolderseweg gelegen schrale heide gebied en de overige op de Heuvelrug gelegen heide en schrale graslandgebieden.